

Săveni, oraș în județul Botoșani, regiunea istorică a Moldovei. Târgușorul Săveni este întemeiat în anul 1816 iar primii evrei sosesc în localitate în timpul domniei lui Ioan Sturza (1822-1828). Conform datelor recensământului din anul 1831, la acea dată trăiau în Săveni 71 evrei și 531 creștini. Șapte ani mai târziu, în 1838, populația evreiască a orașului crescuse la 270 de persoane, 23 dintre aceștia au fost înregistrați drept negustori și meșteșugari. Este important de menționat că toți meșteșugarii și negustorii târgului aparțineau comunității evreiești.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, populația evreiască a târgului crește constant ajungând la 518 persoane în 1860, 1413 în 1886 și 1803 în 1899 (reprezentând aproximativ jumătate din populația localității).

Prima sinagogă este construită în anul 1843 iar în 1848 se cumpără un teren pentru cimitirul obștei evreiești din Săveni. În 1901 este dată în folosință școala primară israelito-română în care erau școlarizați 150 elevi în 1910 și 142, în 1924 (84 dintre aceștia erau băieți și 58 fete).

Problemele economice fac ca populația evreiască din Săveni să descrească în prima jumătate a secolului XX, comunitatea numărând 1730 de persoane în 1910 și 1774 la recensământul din 1930, reprezentând acum puțin peste 27% din totalul populației.

În 1938, funcționau în Săveni o școală israelito-română, șapte sinagogi și case de rugăciune și trei organizații sioniste.

Expresie a antisemitismului tot mai pregnant manifestat de autoritățile române, statutul evreilor din Săveni începe să se deterioreze încă din perioada anilor '30 dar adevărata schimbare vine odată cu instaurarea statului național-legionar, în septembrie 1940.

În noiembrie 1940, de exemplu, sunt rechiziționate școlile evreiești din Săveni.

Viața evreilor din Săveni se înrăutățește, din nou, începând cu luna aprilie a anului 1941 când în localitate sunt cantonate unități ale armatei germane. Apare nu doar un declin al situației economice dar și violențele fizice îndreptate împotriva membrilor comunității. La 20 iunie, sunt arestați 20 de evrei cu vârsta cuprinsă între 16 și 60 de ani. Aceștia sunt trimiși la Ungheni. Drumul de 11 km este făcut pe jos, sub pază. De aici, cei 20 sunt expediați în vagoane de marfă în lagărul de la Tg. Jiu.

Două zile mai târziu, la 22 iunie 1941, restul evreilor din Săveni primesc ordin de adunare. În timpul adunării le sunt devastate și jefuite casele iar apoi li se ordonă să se pregătească pentru evacuare. Evreii din Săveni pornesc în marș către Dorohoi iar după un drum de 40 de km ajung la destinație. Sute de bărbați evrei din Săveni sunt incluși în sistemul de muncă forțată în deteșamente aflate de regulă în Brăila. În noiembrie 1941, familiile tuturor acestora vor fi deportate fără capii de familie.

La 6 noiembrie 1941, comandantul poliției din Dorohoi i-a anunțat pe conducătorul comunității din Dorohoi și pe cei ai comunităților evacuate în Dorohoi că toți evreii aflați în localitate urmează să fie deportați în Transnistria. În aceeași zi, conducătorii comunităților au fost chemați de primarul orașului Dorohoi și li s-a ordonat ca în termen de 24 de ore să predea reprezentanților Băncii Naționale toate obiectele de valoare, toate sumele în numerar, titluri, valute străine, etc. Conform acestor reglementări suma maximă pe care o putea păstra fiecare persoană era de 1000 de lei iar pedeapsa pentru cei găsiți vinovați de încălcarea ordinului era împușcarea.

Evreii din Săveni sunt deportați la 8 noiembrie, în al doilea transport, împreună cu cei din Mihăileni. Cei deportați au fost jefuiți pe drum de soldații care îi aveau sub pază. Asemănător tuturor evreilor ajunși în Transnistria la ordinul autorităților române, evreii din Săveni vor

rămâne în ghetourile de dincolo de Nistru ceva mai mult de doi ani și jumătate, timp în care vor fi decimați de foame, frig și boli.

Aproximativ jumătate dintre evreii deportați din Săveni s-au întors în oraș după război. În 1947 locuiau în Săveni 1200 de evrei. Ultimul locuitor evreu al orașului s-a stins în anul 1993.

Surse :

David Shlomo (ed.), *Generații de iudaism și sionism. Dorohoi, Săveni, Mihăileni, Darabani, Herța, Rădăuți-Prut*, volumul 2, Kiriat Bialik, 1993, pp. 281-298.

Jean Ancel, *Contribuții la istoria României. Problema evreiască, 1933-1944*, volumul 1, partea a II-a, București, Editura Hasefer, 2001, pp. 301-303, 308, 315.

Jean Ancel, *Contribuții la istoria României. Problema evreiască, 1933-1944*, volumul 2, partea a II-a, București, Editura Hasefer, 2003, p. 335.

Jean Ancel, *Distrușgerea economică a evreilor români*, București, INSHR-EW, 2008, pp. 223-224.

Matatias Carp, *Cartea neagră*, București, Editura Diogene, 1996, volumul 1, p. 131; volumul 3, pp. 29, 79-80.

Recensământul general al populației României, volumul 2: Neam, limbă maternă, religie, București, Imprimeria Națională, 1938.

[Ana Bărbulescu]